

כתרי תורה

לק"י • פרשיות בהר סיני, אם בחקתי ה'תש"פ ב'של"א
גליון ד' • הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן
רבי שלום ב"ר יוסף בשארי זלה"ה
מרבני עי"ת צנעא - כ"ב אייר תקל"א
רבי שלמה ב"ר שלום טובים זלה"ה
רבה של יהוד - כ"ד אייר תשע"ז
רבי אברהם ב"ר צאלח צאלח זלה"ה
מרבני עי"ת צנעא - כ"ו אייר תרס"ה
רבי צדוק ב"ר דוד גיבלי זלה"ה
מרבני ק"ק תימן בירושלם - כ"ו אייר תשכ"א
רבי שמעון ב"ר יחיא צאלח זלה"ה
רב קהילת עץ חיים ב"ב - כ"ז אייר תשנ"ג
רבי שפר ב"ר שלום חבשוש זלה"ה
רב קהילת ענף החיים ב"ב - כ"ח אייר תשנ"ט
רבי יחיא ב"ר יחיא מני זלה"ה
מדייני רדאע - כ"ט אייר תשט"ו

לרפואת הגאון הרב חיים מימון ב"ר שלמה נהרי שליט"א בתוך שאר חולי בית ישראל
ולהצלחת חתן בר המצוה אוריאל ב"ר יוסף חיים יחיא נ"ו שיזכה לתורה ולכל מידה טובה

כתר של-א"ש

במדרש רבה (ריש פרשה ל"ה) אם בחקתי תלכו. הדא
הוא דכתיב (תהלים קי"ט נ"ט) חשבתי דרכי ואשיבה
רגלי אל עדתיך, אמר דוד רבונו של-עולם בכל יום ויום
הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אלך ולבית דירה
פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי
כנסיות ולבתי מדרשות, הה"ד ואשיבה רגלי אל
עדתיך, ע"כ. משמע שבא המדרש לפרש שזוהי כונת
הכתוב 'אם בחקתי תלכו'.

והדבר מפליא איך תובעת התורה מכל אדם להגיע
למדרגה עצומה זו, שרגליו דהיינו גופו החומרי מוליך
אותו לבית המדרש ולעבודת ה' ואם בזמנים רגילים
כך, על אחת כמה וכמה בימים טרופים אלו, אשר
עמודי העולם - תורה עבודה וגמילות חסדים,
נטרופפו. הדעה טרודה, הרוח מהומה, מבית ומחוץ
שוררת עלטה. איך יזכה אדם שרגליו יוליכוהו לבית
המדרש לעבודת ה' ולא לבטלה, איך יוכל להשליט
המעשים הטובים על הבלבול והתהוה?

אכן כבר גילו לנו רבותינו סוד זה, כמוהר"ר יחיא
צ'הארי זצ"ל בספרו צדה לדרך בריש פרשת בחקתי
כתב בזה"ל 'שראוי לאיש הירא להרגיל עצמו
במעשים טובים בכל עת, כדי שלא יהיו המעשים זרים
אצלו'. ובתוספת טעם העלה כמוהר"ר חיים כסאד
זצ"ל בספרו קיץ המזבת, כי זוהי כוונת חז"ל שדרשו
מפסוק זה, ללמדנו שההרגל לאדם נעשה שלטון אם
ל טוב אם להיפך, ולפיכך דוד המע"ה שהיה הרגלו
ל טוב, אף שהיה מחשב להיפך, הרגלו ל טוב הוליכו
לבית המדרש. וזהו אם בחקתי תלכו בתמידות, דהיינו
אם תרגילו עצמכם להלך ברווחה ובדרך הישרה, אזי
תזכו בהכל, ותגיעו לשמירת ועשיית כל המצוות.

מדבריהם למדנו, כי אין כאן רק ציווי לעשות ולקיים
את המצוות, אלא דרך חיים שיהיו הם לנו הרגל וטבע
שני, ואז יכו שורשים איתנים בליבותינו ונפשותינו
שכל רוח שבעולם מצויה ושאינה וכל סערות התקופה,
לא יוכלו לעקרם. ולא עוד אלא שהתמדנו והרגלו
בדרך התורה תעלה אותו למעלה בקודש, דרך בית
אל. וזהו שכתב מוהר"ח ז"ל וליפכך האדם המשכיל,
יהיה הרגלו טוב בכל הליכותיו, דבזה יזכה להיות
שלטונו טוב, וכמאמר התנא מצוה גוררת מצוה'.

שבת שלום

כ"ד יודכס, אביחי שרעבי

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א
מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'

ברכת שהחיינו כשלא ראה את קרוביו תוך ל' יום, ומהו כשדיברו בטלפון וכדו'
א] מי שלא ראה את אשתו או את בנו ובתו, מפני שחלה בקורונה ושהה בבידוד
עד שהחלים, אם עברו שלשים יום שלא ראם, יברך שהחיינו בשם ומלכות אם
שמח הוא בראייתם (שו"ע סימן רכ"ה סעיף א'). ואף שבתוך הזמן קיבל מהם
ידיעה ע"י אחרים או באמצעים אלקטרוניים, מ"מ עדיין יש לו שמחה בראייתם
ועל כך נתקנה הברכה (כן הסכמת רוב האחרונים לברך שהחיינו על ראיית חבריו
אף שקיבל ממנו מכתב, שו"ת הלק"ט ח"א סימן ר"כ, קיצוש"ע סימן נ"ט סעיף כ"א,
ערוה"ש סעיף ב' וכה"ח ס"ק ד' וזה דלא כהמשנ"ב בסימן רכ"ה ס"ק ב').
אמנם אם שמע את קולם בטלפון, וכ"ש כשראה תמונתם (בשידור חי וכדומה),
יש מקום בזה להסתפק שמא כבר אין לו געגועים כ"כ בראייתם אחר שלושים
יום. והורה מרן שליט"א שמספק לא יברך, אלא א"כ מרגיש בלבו שמחה רבתי
אף שדיבר עמם בטלפון בתוך שלושים, ודבר זה משתנה בין בני אדם וטבעיהם
ובעומק הקשר ביניהם.

ובכו"ב, נשאלתי פעם מאברך שהיה מצפה שתלד אשתו בת וכשילדה קפץ
ובירך שהחיינו ע"פ מה שחידש המשנ"ב (סימן רכ"ג ס"ק א') לברך, אם לדידן
טוב עשה. ואכן כבר הורה בזה מרן שליט"א (שו"ת עול"י ח"ג סו"ס ע"ו), שאם
אכן מברך עליה מתוך הרגשת שמחה, אין שום פקפוק ותבא עליו ברכה. ע"ש.]

הנמכת הקול בעת קריאת התוכחה

ב] יש נוהגים בקהילותינו לקרוא את קריאת התוכחה בהנמכת קול ונזכר מנהג
זה בקיצור שלחן ערוך (סימן ע"ח סעיף ד'). ובמג"א סימן תכ"ח ס"ק ח' כתב כן לעניין
קריאת פסוקי חטא העגל). ומרן שליט"א בשע"ה (או"ח ח"ב סימן ס' סעיף ח') כתב,
שיש מקומות שנהגו כן (וכך הוא נוהג בעצמו). והנה הגר"ש דבליצקי זצ"ל בשו"ת
שומע ומשיב (הובא בספר האלולים קודש לה' עמוד ער"ב) אף שחשש, שמא יש
בהנמכת הקול משום בזיון, מ"מ מסקנתו שיש לילך אחר המנהג. ולמעשה, יש
להבחין בין מנהג זה הנזכר לבין מנהגינו לקרוא תוכחה זו בנעימה בלא סלסול
(ומקורו ממגילה לא. שם איתא לוי בר בוטי הוי קרי בארורי וקא מגמגם. ופרש"י,
במרוצה), שמחמת כן לפעמים נשמע הקורא כמנמיך את הקול.]

ממונה ועד בית שהלוח לדייר ע"מ שישלם חובו לועד

ג] מעשה שהיה פה בעירנו מודיעין עילית באחד שהיה חייב חוב גדול לועד
הבית. הממונה שכבר נתייאש מלבקש ממנו פעמים רבות לפרוע את חובו,
הלך והלווה והלווה לאותו אדם את הסכום ע"מ שישלם את חובו לועד הבית.
כוונתו בזה היתה, שעתה כשחייב לו ולא לועד הבית יפרע חובו במהרה. אלא
שעלה חשש בליבו שמא יש במעשה זה איסור ריבית ח"ו, שהרי בתשלום לועד
הבית נעשתה טובה למלוה. ובזמנו שאלתי את הגרש"י אולמן זצוק"ל על זאת,
והורה להתיר. וטעמו, כיון שבלאו הכי חייב הוא לועד הבית. לאחר זמן מצאתי
בס"ד בדרכי תשובה (סימן ק"ס) שהביא בשם הריטב"א (ב"מ עה.), שהמלוה
לחבירו ע"מ שישלם לו את הנזק או הגזל שחייב למלוה, אין בזה משום ריבית
כיון שמחויב הוא ועומד וכ"ש זה שאינו חייב לממונה אלא לקופת הועד בית.

אבן משכית במשנת רבותינו

ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה (כ"ו א')

אבן מצויירת, ושייכות ענינה לתיבת משכית

א] בביאור אבן משכית מצינו שלשה פירושים, האחד, אבנים מצויירות ומפוסלות, כ"כ רס"ג בתרגומו מזכ'רפא ופירש בנוה שלום מצויירת. וכן משמע מלשון הרמב"ם בספר המצות (לאוין י"ב) שכן היו עושים אבן מצויירת במלאכה מחוכמת לפני הצלם וישתחו עליה לפני הצלם, וכן בהלכות ע"ז (פ"ו ה"ו וה"ח) האבנים המפוצלות. ולדבריו, שכך דרך העכו"ם, זהו טעם המצוה שאין עושים כן אפילו לה', דוגמת מצבה דאחר שהרגילו בה עכו"ם לע"ז שלהם, נאסרה אף לה'. וכ"כ החינוך (מצוה שמ"ט. ועי' במנ"ח דלפ"ז שהוא משום לתא דע"ז קאי עליה ביהרג ואל יעבור, לאפוקי מלשיטת רש"י דלקמן). וכ"כ במדרש הביאור.

ושייכות עניין מצויירת למילת 'משכית', כתב רשב"ם שהוא מלשון 'שכה', לשון ראייה, אבן שיש לו בה צלמים וציורים להסתכל בהם. וכ"כ בדע"ז מבעלי התוספות, וכן נראה כוונת ראב"ע. אבן מצינו לכמוהר"ר סעיד עדני זלה"ה בפירושו על הרמב"ם (הלכות תפלה פ"ז), שהתרגול נקרא שכוי, לפי שהוא מגוון, אדום ושחור וצהוב. לפי שהמגוון נקרא שכוי, מן ואבן משכית. ע"כ. משמע שמשכית עניינה מגוונת. ושם עניינה אחד, כי המגוון הכל שוכים ביופיו ובמראהו.

אבן המכסה, והעולה לפי זה בטעם המצוה והראיות לכך

ב] השני, רש"י פירש אבן משכית מלשון כיסוי, כמו ושכתי כפי. והיינו שמכסין הקרקע ברצפת אבנים. ולפ"ז אין עניינו כלל לאבן של ע"ז. ודברים אלו עולים בקנה אחד עם שיטתו במגילה (כב, ב) שלא אסרה תורה אלא רצפת אבנים שלא יעשו בבית הכנסת דוגמת שלמקדש. וכפי שהבין הכס"מ שם בשיטתו וראייתו דאם לא כן מדוע במקדש שרי. ואכן כן הקשה החינוך (שם) לטעם הרמב"ם דכ"ש שהיה ראוי להרחיק כל הדומה לע"ז מבית ה', שלא לפגל מחשבת המשתחוה לה' בזוכרו אותם. וע"ש שסיים ז'אולם ידעתי כי יש לרבינו טעם נכון בכל אשר יפנה, ונעלם לפעמים מחסרון השומע'.

שיטת אונקלוס, ודין אבן שאינה משכית

ג] השלישי, אונקלוס תרגם, אבן משכית, אבן סגדא. וכתב בעל מרפא לשון שדקדק לכתוב כך ולא אבן מצויירת או אבן מכסיה כהפירושים דלעיל, שלא נטעה לומר דדווקא אבן מצויירת או מכוסה אסור להשתחוות עליה, אבל בשאר אבן מותר קמ"ל דכל אבן לא תתנו בארעכון בשביל סגדא. ולפ"ז אין כאן פירוש שלישי אלא נייד אונקלוס מפשטיה דקרא כדי ללמדנו דין זה. אכן יש לתמוה כי אם אינו מפרש כלל תיבת משכית, היה לו להשמיט תיבת סגדא, ולכתוב ואבן לא תתנו וכו' למסגד עלה, ומה בא ללמדנו בתיבת סגדא. וצ"ע.

ודברים אלו נכונים לדינא לכו"ע, שכן בגמ' (מגילה כב, ב) לא נזכר חילוקים אלו, אלא אי אתה משתחוה באבנים, וכן דקדק מוהר"ח כ"כ בשם טוב, בדעת הרמב"ם כי כל אבן אסורה בהשתחויה ולא רק אבן שיש בה ציורים. וראייתו שלא הזכיר רבינו ענין המצויירת. ע"כ. וכוונתו, אף שהזכירו בסה"מ כמו שהבאנו לעיל מ"מ לשון המצוה 'שהזהירו מעשות אבן מוכנת להשתחוות וכו' ולא זכר ענין הציורים אלא בטעם המצוה שהגויים היו משתחוים לאבן משכית, אך לכן אסרה תורה כל השתחוה על אבנים. וכן בהלכה לא הזכיר ענין אבנים המפוצלות בהלכה ו' ששם עיקר הדין. וכן פשוט.

אכן יש להעיר לשיטת רש"י למה נקטה התורה לשון אבן משכית, אחר שאי"ז בדווקא אלא כל אבן אסורה אף שאינה מכסה דבר כגון שהיא עגולה וכדו' ואף אי"ז טעם המצוה כהרמב"ם, וצ"ע. והי"ת יאיר עינינו לשכות בחמדת תורתו. אכ"ר.

כתר שם טוב - מדרכי רבותינו

אם בזוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (כ"ו ג')

כמוהר"ר שפ"ר חבשוש זצ"ל, מלבד בקיאותו הגדולה בתורה ואהבתו העצומה אליה, שהיה הולך בעי"ת צנעא ומצטרף לכמה חבורות לומדי תורה בכמה מדרשות בכדי להשיג לקנות ולהשתלם בעוד ועוד מחלקי התורה, ואף כאן בארץ ישראל זכה והרביץ תורה בכמה מקומות עוד היה ידוע מצעירותו כחסידא ופרישא, מפני הנהגותיו המיוחדות בחומרות ודקדוק הלכה ויראת השמים הגדולה שחפפה עליו והנחתה את כל הליכותיו.

כשעלה לארצה"ק, התגורר בתחילה במושב קדימה. ראש המועצה שרצה להצר את רגלי התושבים היראים, סגר את שערי בית הכנסת ואטם אותם בקרשים. בערש"ק כשבא מארי שפ"ר לתפלת מנחה וקבלת שבת, ראה את הציבור ממתנינים בחוץ. כשהבחין בקרשים שעל פתח בית הכנסת, שאל מי עשה זאת? ענו לו, ראש המועצה סגר לנו את בית הכנסת. מיד נענה מארי שפ"ר והרעים בקולו, הוא סגר, ואני אפתח. מכיון שהיה איש גבור חיל, בעט בקרשים ופתח את שערי בית הכנסת לרווחה, ונכנסו כל הקהל להתפלל.

כשמע זאת ראש המועצה, שבאותם ימים היו ראשי המועצות בעלי השפעה גדולה בכל תחום המושב, דאג שינשלו אותו ממשרתו שהחזיק בה. מארי שפ"ר לא נרתע, הלך בעצמו לממונים והחזיר את משרתו. וכך נגש אל ראש המועצה ואמר לו, הנה החזרתי לי את מעמדי כבתחילה, אבל לא אמשיך להתגורר פה, אין פה יהדות, אני עובר לבני ברק.

כשהתגורר בבני ברק, שלח את בנותיו לבית ספר 'דתי', שהיה בסמיכות לביתו. יום אחד ביקשה אחת מבנותיו ללכת לבית הספר ללא גרבים, כי המורה צוחקת עליה 'לא חס לך'. אביה הזדעזע ואמר לה, את לא הולכת יותר ללמוד בבית הספר הזה, מחר את הולכת לבית יעקב.. אך משבא לרשום אותה, לא רצו לקבלה, כי היה זה באמצע השנה. גם השתדלותו בעירייה לא עזרה. אך מארי שפ"ר לא נרתע מכך. בבקרו של יום הלך עם בתו לבית הספר 'בית יעקב', נכנס לכיתה שבה היתה אמורה ללמוד, ואמר למורה, זו בתי, וכאן היא תלמד. משראו כך, קיבלוה מיד לבית הספר. ואכן זכה להעמיד דור ישרים מבורך, זרע ברך ה', תלמידי חכמים יראי ה', תנצב"ה (מפי הגרא"ח כהן שליט"א).